

Erdőfigyelő konferencia a Budai hegyekben

Az Államerdészeti Szolgálat Erdőfigyelő címen konferenciát rendezett, melyen a magyar résztvevőkön kívül külföldi meghívottak is megjelentek, úgymint a Holland Nagykövetségről *Jelle Landstra*, a Német Nagykövetség részéről *Christof Schwanitz* mezőgazdasági attasé. A rendezvényen előadást tartottak: *Szepesi András* FVM, *Caroline Chappelle* (Hollandia), *Jobann Goldammer* (Németország), *Führer Ernő* (ERTI), *Manning Miklós* (ERTI), *Csóka György* és *Hirka Anikó* (ERTI), *Fodor Livia* (KVVM), *Sóder Márton* (KVVM), *Nagy Dániel* (GFMC), *Debreceni Péter* (ASZ) és *Kovács Zoltán* (BM OKF). Bemutatták a hat hónapja kezdődött és most befejeződött magyar-holland

és magyar-német Phare projektek eredményeit és tájékoztatást nyújtottak a magyar erdők megóvását segítő monitoring rendszerek működéséről, jövőjéről.

A rendezvény összefoglalóját *Wisnowszky Károly* és *Führer Ernő* tartották.

Fotók: *Detrich Miklós*

Az erdők egészségi állapotáról

Az erdők egészségi állapotának felmérése Magyarországon 1988 óta éves gyakorisággal folyamatosan történik. 1989-től a terepi munkák során – összhangban a Nemzetközi Együttműködési Program (ICP Forests) útmutatójával – a károsodások erőssége 10%-os pontossággal került megállapításra, a kapott értékek a feldolgozás folyamán az alábbi egyezményes nemzetközi kárfokozati sávokra kerültek átszámításra:

- 0–10% tünetmentes (egészséges)
- 11–25% veszélyeztetett (gyengén károsított)
- 26–60% közepesen károsított
- 61–99% erősen károsított (számottevően károsodott)
- 100% elpusztult.

A kárjelentésekben, az európai jelentéseknek megfelelően a hagyományos kárfokozatok kerülnek alkalmazásra, így a nemzeti jelentés is ezt a már jól bevált 5 fokozatú tematikát alkalmazza.

A 2004-ben mért adatokhoz viszonyítva 2005-ben az erdők egészségi állapota a levélvesztés alapján csekély mértékben, de romlott. Nőtt a kocsánytalan tölgy, a cser, a bükk, az akác és a nyárok, javulást mutatott azonban a kocsányos tölgy, az erdei-, a fekete- és a lucfenyő levélvesztése. A kiemelkedően magas, az erdők mintegy 15%-át érintő gypjaslepke-károsítás mellett az ország nyugati részében kiterjedt szűkár, Debrecen

környékén a szélsősége időjárás kapcsán nagy területű széldöntés következett be.

2005. évi állapotfelmérés során 1218 mintaponton 28 506 mintafa került minősítésre. 14 db új felvételi ponttal bővült a hálózat, ami tovább növelte a statisztikában megjelenő fák számát. A növekedés elsődleges oka a Debreceni Igazgatóságon az új erdőtelepítések kapcsán tovább folytatott rácsháló-felülvizsgálat (a 2005. évi pontlétesítés 76%-a).

A mintapontok fafaj(csoport)onkénti eloszlása – az egyéb kemény ombosok kivételével – követi a fafaj(csoport)ok

Fotó: *Detrich Miklós*

országos területi megosztásukat: akác 22,0%, tölgyek 19,7%, fenyők 13,9%, cser 11,5%, nyárok 8,4%, bükk 5,6%.

Kimutatható károk (26% feletti átlagos tű- vagy levélvesztés) a számottevően károsodott kategóriában 27,2% (2004-ben 25,0%). Ebből: akác 25,0%, tölgyek 41,4% fenyők 23,2% cser 27,0%, nyárok 19,8%, bükk 23,4%.

A mintavételi eredmények alapján a magyar erdők:

- 33,2 %-a tünetmentes „egészséges”
- 39,6 %-a gyengén károsodott (veszélyeztetett)
- 20,0 % a közepesen károsodott,
- 4,1 % pedig erősen károsodott.

Az elhalt fák a minta 3,1%-át teszik ki.

A fák számára kedvezőbb, csapadékosabb év ellenére 2005-ben az „összes koronakárosodás” az elmúlt évhez képest minden kárfokozatban, így összességében is kissé emelkedett.

Kiemelt káresemények

A 2005. év legjelentősebb erdővédelmi feladatát a *gyapjaslepke* (*Lymantria dispar*), az elmúlt 40 évben nem tapasztalt mértékű, az erdők 15%-át, 280 000 hektárt érintő tömegszaporodása (gradáció) okozta. A gradáció mértékét az Erdővédelmi Mérő- és Megfigyelő Rendszer 2004-ben előre jelezte, így a gazdálkodók időben felkészülhettek a védekezésre. A gradáció rendkívüli kiterjedésére való tekintettel a Kormány a károsító elleni védekezésre 450 millió forint támogatást különített el. A jól

előkészített és az erdőgazdálkodók által szakszerűen végrehajtott, szükségyszerűen 42 000 hektárt meghaladó területű védekezésnek köszönhetően sikerült a lakosságot és a turizmus érdekeit megóvni a hernyóinvázió okozta kellemetlen hatásoktól. Eredményes volt a lombrágás miatt jelentős egészségi állapotromlásnak kitett faállományok védelme is. A 2005. évi fertőzési gócekban a gyapjaslepke visszaszorult. Az előrejelzések alapján a gradáció 2006-ban mérséklődik, de még mindig kiemelkedően magas, 200 000 hektárt meghaladó erdőterületet érint. Súlypontja a Balaton és a Bakony térségéből áttevődik az Északi-középhegység környékére.

A nyugat-magyarországi lucosokban jelentős szű (*Ips typographus*)-fertőzés jelentkezett. A határ menti területeken az osztrák erdészeti hatósággal együttműködve kezdték meg a károk felszámolását, az elpusztult és megtámadott egyedek kitermelését. A több ezer hektárt érintő egészségügyi termelés, eddig 365 hektár rendkívüli felújítási kötelezettséget is eredményezett, aminek során 162 000 m³ faanyag előrehozott kitermelésére került sor. A károsítás további terjedésének megelőzésére 2006-ban további 100 hektár erdőterületen szükséges a fertőzött faanyag kitermelése mintegy 47 000 m³ mennyiséggel. Tavaszra a fertőzött faanyag kikerül az erdőből, ezzel remélhetőleg visszaszorítható a szű további terjedése.

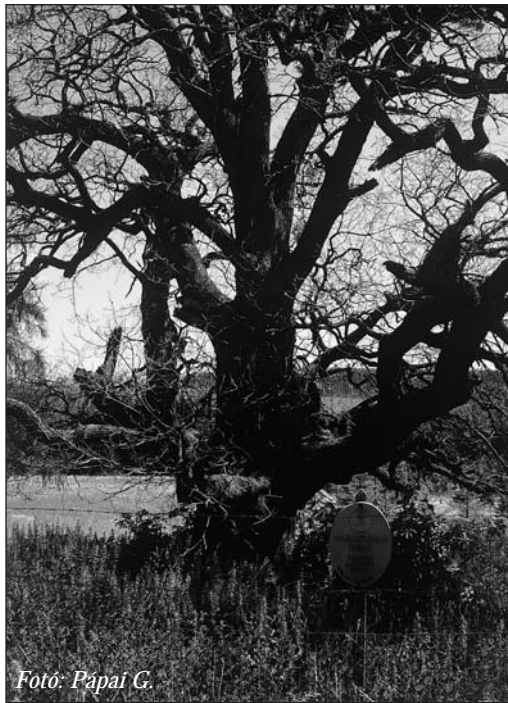
A május 18-i *vibarkár* Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben lokálisan mintegy 1228 ha erdőterület idő előtti véghasználatát vonta maga után. Az egy napos viharok további 1 459 ha erdőterületet érintett, ahol a károk egészségügyi vágással voltak kezelhetők.

Okok

Az erdei ökosziszterek stabilitását és az erdei fák vitalitását különböző tényezők befolyásolják. Ezek közül a legfontosabbak:

- az időjárás
- a fák termőképessége
- az erdei károsítók (gombák, rovarok)
- az emberi behatás (emisszió, szennyezés).

Ezek a tényezők változó behatással bírnak: mind javítani, mind pedig rontani tudják az erdők egészségi állapotát. Az éves hatásokon túlmenően azok átnyúló, hosszan tartó jellege (savak, légszennyezés, aszály, klímaváltozás) az

Fotó: Pápai G.

erdő egészségi állapotára gyakorolt hatásait fokozzák.

Az egészségi állapot időbeni változását a 2004. és 2005. évek teljes mintafa állományának összevetésével lehet értékelni és bemutatni. Az elmúlt évek felvételei bizonyítják, hogy a lombzat állapota és az időjárás alakulása között értékelhető összefüggés van. Az időjárási tényezők legyengíthetik a fák ellenálló képességét a rovarátmadásokkal szemben. A megfelelő következtetések levonásához ezért lényeges a vizsgált időszak időjárásának ismerete.

2004. évre az enyhe csapadékszegény tél, esős tavasz és nyár volt jellemző. A 2005. évi csapadékosabb vegetációs időszak a lombos faállományoknál erősebb lombzat fejlesztését eredményezte, amely egyértelműen kedvezett az erdőállományoknak. Ezt a kedvező hatást az erdő egészségi állapot statisztikáiban azonban jelentősen lerontotta a már említett, nagymértékű gyapjaslepke-gradáció.

Az egyes fajok (csoport)ok állapota:

Az akác egészségi állapotromlása nyomon követhető. Továbbra is jellemzi a túltartottság, a csúcscsáradás és a tőkorrhadás. A túltartott állományokat leszámítva a megnövekedett csapadék látványos javulást eredményezett.

A tölgyek egészségi állapotromlása szintén nőtt. A lisztbarmat (*Microsphaera albitoides*) jelenléte állandó, mértéke erősödött, a tölgy földibolba (*Haltica quercetorum*) és a tölgy kéregpajzstetű (*Kermes quercus*) jelenléte helyenként jellemző. Elsősorban a fiatal állományokban a szelídgesztenye kéregrák (*Cry-*

phonectria parsitica) károsítása sajnálatosan továbbra is terjedőben van. A gyapjaslepke-károsítás középpontjában is a tölgy állt. Zalában a vad károsításának mértéke jelentett gondot.

A fenyők egészségi állapota a több csapadéknak köszönhetően országosan nézve enyhén javult, csökkent a levélvesztés mértéke. A hálózatos felmérésben azonban a nyugat-dunántúli jelentős, de lokális szűkáróítás nem jelenik meg kellő súllyal.

A cser egészségi állapotromlása 2005-ben tovább folytatódott. Ennek oka a gyapjaslepke károsítása volt, a károsító néhol nagy területű állományokat is tarra rágott (Veszprém). A fagyrepedések és fagylécek mértéke stagnál vagy csökkenőben van.

A nyár egészségi állapotát tekintve ugyancsak romlást mutat, a fertőzésre fogékony klónok fokozatos lecserelése azonban ellensúlyozza a túltartott állományok rontó adatait. Ennek is köszönhetően az alföldi hazai nyárasok állapota javult 2005-ben. A nyár kéregfekély (*Dothichiza populea*) károsítása országosan stagnálóban van.

A bükk egészségi állapotromlása emelkedett ugyan a Zala megyei károsítások kapcsán, de ennek ellenére 2005. évben az egyik legegészségesebb fajafaj.

Teendők

A koronakárosodás az erdők stressz-állapotát mutatja a különböző behatásokra. A tartamos erdőgazdálkodás és erdőkezelés mindenekelőtt az erdőállapot fenntartását és annak javítását szolgálja, ami hozzájárul az erdők egészségi állapotának megőrzéséhez. A koronakárosítások mérsékléséhez. A tartamos erdőgazdálkodás fenntartása, bővítése így nemcsak az erdők társadalmi értékének növelését segíti elő, hanem erdeink egészségi állapotának javulását is.

2006-ban továbbra is kiemelt figyelmet kell fordítani:

- a gyapjaslepke tömegszaporodásának alakulására és a hatékony védekezés megszervezésére,

- a nyugat-magyarországi lucfenyvesek szűkáróítására, indokolt esetben folytatni kell az egészségügyi termeléseket,

- a zalai bükkpusztulást nyomon kell követni, amennyiben nem az állományok regenerálódása következik be, hanem további romlás további intézkedéseket tehetnek szükségessé.

FVM Erdészeti Főosztály

Fotó: Detrich Miklós